

УДК 334.021

<https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2020.3.27>

Н.В. ШАНДОВА

Херсонський національний технічний університет

ORCID: 0000-0002-6278-1143

М.А. ЧИЧИКАЛО

Херсонський національний технічний університет

ORCID: 0000-0003-2239-4541

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У СУДНОБУДІВНІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ: ЗАЛУЧЕННЯ ЗАКОРДОННОГО ДОСВІДУ ВІТЧИЗНЯНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

У статті проведено дослідження успішного закордонного досвіду реалізації корпоративної соціальної відповідальності на підприємствах суднобудівної промисловості з метою їх впровадження на вітчизняних підприємствах.

Соціальна відповідальність бізнесу наразі посідає важливе місце серед чинників конкурентоспроможності, оскільки її реалізація передбачає дотримання балансу між інтересами компанії і потребами суспільства. Інтеграція України до Європейського Союзу сприяє ратифікації соціальних стандартів та їх поширенню на вітчизняних підприємствах усіх галузей, у тому числі суднобудування. За таких умов, важливим є вивчення успішного закордонного досвіду підприємств з метою отримання українськими компаніями можливості виходу на міжнародні ринки.

Враховуючи той факт, що соціальні технології для українських підприємств носять інноваційний характер, підкреслено важливість та актуальність роботи у цьому напрямку на теоретичному та практичному рівнях. Акцентовано увагу на необхідності стимулювання підприємств до впровадження корпоративної соціальної відповідальності через розгортання програм з підтримки як на державному так і на регіональному рівнях.

З урахуванням особливостей діяльності вітчизняної суднобудівної промисловості, виокремлено низку заходів реалізації корпоративної соціальної відповідальності підприємствами. Проаналізовано державні та регіональні стратегії розвитку з метою виокремлення місця суднобудування в економіці України та необхідність підтримки підприємств цієї галузі. Зроблено акцент важливості дотримання міжнародних стандартів щодо соціальної відповідальності на українських суднобудівних підприємствах. Зазначено, що соціально відповідальна політика підприємства має позитивний характер однак потребує наявності постійного джерела фінансування. Підкреслено важливість та необхідність планування програми корпоративної соціальної відповідальності, враховуючи фінансовий стан підприємства.

Ключові слова: корпоративна соціальна відповідальність, суднобудівна промисловість, міжнародний стандарт, управління, соціальні технології

Н.В. ШАНДОВА

Херсонский национальный технический университет

ORCID: 0000-0002-6278-1143

М.А. ЧИЧИКАЛО

Херсонский национальный технический университет

ORCID: 0000-0003-2239-4541

КОРПОРАТИВНАЯ СОЦИАЛЬНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ В СУДОСТРОИТЕЛЬНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ: ПРИВЛЕЧЕНИЕ ЗАГРАНИЧНОГО ОПЫТА ОТЕЧЕСТВЕННЫМИ ПРЕДПРИЯТИЯМИ

В статье проведено исследование успешного зарубежного опыта реализации корпоративной социальной ответственности на предприятиях судостроительной промышленности с целью их внедрения на отечественных предприятиях.

Социальная ответственность бизнеса занимает важное место среди факторов конкурентоспособности, поскольку ее реализация предполагает соблюдение баланса между интересами компании и потребностями общества. Интеграция Украины в Европейский Союз способствует ратификации социальных стандартов и их распространению на отечественных предприятиях всех отраслей, в том числе машиностроительной. При таких условиях, важно изучение успешного

зарубежного опыта предприятий с целью получения украинскими компаниями возможности выхода на международные рынки.

Учитывая тот факт, что социальные технологии для украинских предприятий носят инновационный характер, подчеркнута важность и актуальность работы в этом направлении на теоретическом и практическом уровнях. Акцентируется внимание на необходимости стимулирования предприятий к внедрению корпоративной социальной ответственности через разворачивание программ поддержки как на государственном, так и на региональном уровнях.

С учетом особенностей деятельности отечественной судостроительной промышленности, выделены ряд мероприятий реализации корпоративной социальной ответственности предприятиями. Проанализированы государственные и региональные стратегии развития с целью определения места судостроения в экономике Украины и необходимости поддержки предприятий данной отрасли. Сделан акцент на важности соблюдения международных стандартов социальной ответственности на украинских судостроительных предприятиях. Отмечено, что социально ответственная политика предприятия имеет положительный характер, однако требует наличия постоянного источника финансирования. Подчеркнута важность и необходимость планирования программы корпоративной социальной ответственности, учитывая финансовое состояние предприятия.

Ключевые слова: корпоративная социальная ответственность, судостроительная промышленность, международный стандарт, управление, социальные технологии

N.V. SHANDOVA

Kherson National Technical University

ORCID: 0000-0002-6278-1143

M.A. CHYCHYKALO

Kherson National Technical University

ORCID: 0000-0003-2239-4541

CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY IN THE SHIPBUILDING INDUSTRY: ATTRACTION OF FOREIGN EXPERIENCE BY DOMESTIC ENTERPRISES

The article examines the successful foreign experience of corporate social responsibility in the shipbuilding industry in order to implement them in domestic enterprises.

Corporate social responsibility currently occupies an important place among the factors of competitiveness, as its implementation involves maintaining a balance between the interests of the company and the needs of society. Ukraine's integration into the European Union contributes to the ratification of social standards and their dissemination to domestic enterprises in all industries, including machine building. Under such conditions, it is important to study the successful foreign experience of enterprises in order to give Ukrainian companies the opportunity to enter international markets.

Given the fact that social technologies for Ukrainian enterprises are innovative, the importance and relevance of work in this direction at the theoretical and practical levels is emphasized. Emphasis is placed on the need to stimulate enterprises to implement corporate social responsibility through the deployment of support programs at both state and regional levels.

Taking into account the peculiarities of the domestic shipbuilding industry, a number of measures for the implementation of corporate social responsibility by enterprises. State and regional development strategies are analyzed in order to identify the place of shipbuilding in the economy of Ukraine and the need to support enterprises in this industry. Emphasis is placed on the importance of compliance with international standards on social responsibility in Ukrainian shipbuilding enterprises. It is noted that the socially responsible policy of the enterprise has a positive character, but requires a constant source of funding. The importance and necessity of planning a corporate social responsibility program, taking into account the financial condition of the enterprise, is emphasized.

Keywords: corporate social responsibility, shipbuilding industry, international standard, management, social technologies

Постановка проблеми

Зовнішні та внутрішні виклики виступають рушійною силою для постійних змін і розвитку української економіки. Інтеграція України до Європейського Союзу сприяє реалізації на практиці міжнародних стандартів, у тому числі із соціальної відповідальності. Досвід закордонних підприємств свідчить, що соціальна відповідальність є інструментом підтримки конкурентоспроможності, вона дозволяє визначити основні перспективи стійкого розвитку підприємства та сформулювати модель внутрішнього та зовнішнього середовища, від якого залежить розвиток людського капіталу. Значні

перспективи відкриваються при використанні інструментів соціальної відповідальності на основі дослідження людського капіталу в соціальній політиці підприємств. У зв'язку з цим, для вітчизняних підприємств стратегічного значення набуває повноцінний розвиток соціальної відповідальності, і насамперед, в межах навчання і розвитку своїх співробітників, надання додаткових можливостей соціального росту, управління капіталом їх здоров'я та ін.

Асоціація суднобудівельних підприємств України одна з перших організацій в Україні, що долучилися до ініціативи «Соціальна відповідальність українського бізнесу» в пропагуванні принципів соціально відповідальної поведінки бізнесу. Але сьогодні вітчизняні підприємства вимушені діяти в жорстких умовах міжнародного ринку, що має власні стандарти, в тому числі стандарти корпоративної соціальної відповідальності, які відіграють значну роль як в укріпленні ділової репутації, так і в очікуваннях суспільства. Тому ефективність галузі багато в чому залежить і від того, чи зможуть українські суднобудівні підприємства адаптуватися під вимоги сучасності, яка тісно пов'язана з ростом корпоративної соціальної відповідальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Першочерговим джерелом з дослідження соціальної відповідальності є стандарт ISO 26000 [1], у якому розроблені детальні рекомендації для провадження соціальної відповідальності на підприємствах. Відповідний стандарт ратифіковано Україною, тож його провадження є доцільним на українських підприємствах. Теоретичним аспектам дослідження корпоративної соціальної відповідальності та особливостями її провадження на українських підприємствах присвячені роботи Ю. Туманяна [2], О. Полякової [3], В. Жуковської [4] та О. Затеїшкікової [5].

Формулювання мети дослідження

Метою дослідження є вивчення успішного досвіду ведення корпоративної соціальної відповідальності іноземними підприємствами суднобудівної промисловості з метою інкорпорування позитивних результатів у діяльність вітчизняних підприємств-аналогів.

Викладення основного матеріалу дослідження

Діючі промислові гравці, з метою відновлення власної діяльності після кризових явищ, пов'язаних з пандемією, починають пошуки шляхів залучення іноземних інвесторів. Оскільки тенденція дотримання стандарту ISO 26000 є важливим фактором діяльності при оцінці підприємства закордонними інвесторами, актуальним стає питання розробки політики корпоративної соціальної відповідальності на суднобудівних підприємствах. Вітчизняні суднобудівельники, орієнтуючись на міжнародний ринок та досвід іноземних компаній розуміють, що успіх компанії багато в чому залежить не тільки від якості надаваних послуг і кваліфікації персоналу, але й від обсягу її інвестицій у соціальну сферу. Як показує практика, продумана політика корпоративної соціальної відповідальності дозволяє сформувати позитивний імідж фірми. Це, у свою чергу, приносить певні вигоди: допомагає в розширенні клієнтської бази, полегшує залучення інвестицій, робить більш конструктивною взаємодію з державними структурами, підсилює рейтингові позиції.

Суднобудування як високотехнологічна наукомістка галузь має характерні особливості, такі як: висока технологічна складність продукції, тривалість циклів розробки, будування й експлуатація, низька серійність; висока капіталомісткість продукції, залежність від технологій та ін. Особливості суднобудування формують низку проблем пов'язаних з кадровим забезпеченням, які пояснюються тим, що ситуація на ринку праці вже не дозволяє вільно забезпечити потребу у висококваліфікованих працівниках потрібних спеціальностей, що, в свою чергу сприяє створенню дефіциту кваліфікованих кадрів. Одним зі шляхів вирішення цієї проблеми є забезпечення конкурентних та комфортних умов праці, підвищення якості життя співробітників та їх родин, адже персонал може сприяти суттєвому зростанню продуктивності праці, будучи впевненим не тільки у справедливому розмірі винагороди, а й у піклуванні з боку компанії щодо його захисту, підтримки і розвитку.

Вітчизняні суднобудівельники мають перейняти ініціативу розробки і впровадження політики корпоративної соціальної відповідальності та розгорнути власні програми з її реалізації. При цьому українські підприємства мають беззаперечну перевагу, оскільки мають доступ до вивчення досвіду іноземних колег. Підприємствам суднобудівної промисловості доцільно дотримуватись зазначеної тенденції, оскільки для України це перспективний напрям розвитку економіки.

Соціальна відповідальність – відповідальність організації за вплив її рішень і діяльності на суспільство і довкілля через прозору і етичну поведінку, яка сприяє сталому розвитку, здоров'ю і добробуту суспільства; враховує очікування зацікавлених сторін; відповідає чинному законодавству і узгоджується з міжнародними нормами поведінки; інтегрована у діяльність всієї організації і реалізується нею на практиці взаємовідносин [1]. Під корпоративною соціальною відповідальністю слід розуміти провадження політики соціальної відповідальності підприємства відповідно до розробленої корпоративної програми організації [6].

Ключова проблема реалізації політики корпоративної соціальної відповідальності на підприємствах є її інноваційний характер, оскільки дана політика досить довгий час не була притаманна

українським компаніям. Відсутність чіткої схеми-стратегії та стимулювання з боку держави також уповільнюють провадження цієї політики, перекладаючи повністю ініціативу на керівників підприємств.

Закордонна політика фінансового та не фінансового стимулювання ведення корпоративної соціальної відповідальності підприємствами [8] у перспективі може стати позитивним прикладом для впровадження в Україні. До цього моменту, вітчизняні підприємства вимушені самостійно розроблювати відповідні програми, залучивши при цьому позитивний досвід закордонних колег.

Протягом останніх 10 років в Україні функціонує Центр CSR Ukraine, який аналізує стан та перспективи реалізації корпоративної соціальної відповідальності українськими підприємствами. Центр функціонує за підтримки Міністерства економічного розвитку і торгівлі, Міністерства молоді та спорту та Міністерства освіти та науки України. Опубліковані статистичні щорічники Центру дають можливість оцінити процес поширення політики корпоративної соціальної відповідальності та визначити галузеву структуру підприємств.

Відповідно до звіту про прозорість звітування компаній з ведення корпоративної соціальної відповідальності за 2017 рік у топ-100 компаній входить лише 2 машинобудівних, з них жодного представника суднобудування [9]. Така тенденція з одного боку негативно характеризує промисловість, через небажання ведення та звітування з корпоративної соціальної відповідальності, з іншого – доводить існування спеціалізованої ніші для суднобудівних підприємств, які в перспективі першими увійдуть у цей список, чим значно покращать свій імідж.

При цьому головними стимулами впровадження корпоративної соціальної відповідальності, на думку українських компаній, стало б введення пільгового оподаткування, зменшення адміністративного тиску місцевих органів влади та надання ними пропозицій щодо програм соціального розвитку регіону. Ці дані свідчать про дуже високий рівень залежності українських компаній від держави. Друга група стимулів – публічне визнання, підвищення рівня довіри й лояльності споживачів і громади. Основними перешкодами впровадження програм стали: нестабільна політична ситуація в країні, недосконалість нормативно-правової бази, яка б сприяла цій діяльності, податковий тиск, брак коштів, недостатність інформації про позитивні приклади впровадження соціальної відповідальності та організацій, які б змогли надати допомогу в розробці та реалізації стратегії [10]. За умови підтримки соціально відповідальних підприємств на державному та регіональному рівнях разом із зацікавленістю самих компаній, доречно розглянути низку успішних прикладів ведення корпоративної соціальної відповідальності з умовою інкорпорування позитивного досвіду.

Наприклад, компанія Meyer Werft GmbH & Co. KG - одна з найбільших німецьких верфів, штаб-квартира якої знаходиться в Папенбурзі біля річки Емс. Заснована у 1795 році і, починаючи з невеликих дерев'яних суден, сьогодні Meyer Werft є будівельником розкішних пасажирських суден. Спеціалізуються на будівництві близько 700 кораблів різного типу. У звітах з реалізації корпоративної соціальної відповідальності підкреслено прагнення компанії до збереження балансу між екологічністю вироблених кораблів та соціальною орієнтованістю. З 2013 року функціонує дитячий садочок «Наутилус» із гнучким графіком для дітей співробітників. Окрім цього, створена розгалужена мережа страхування життя та здоров'я працівників та їх сімей. Компанією підписаний меморандум про співпрацю з Асоціацією регіональних тренажерних залів, метою якої є піклування про фізичне та ментальне здоров'я працівників. У звіті відзначено, що реалізація даних заходів відбувається за рахунок утворення спеціального фонду, який наповнюється з прибутків компанії. Здобутками в екологічній сфері є виготовлення кораблів з матеріалів, які в подальшому можливо переробити без шкоди для навколишнього середовища (стосується як і вироблення корпусів суден так і їх внутрішнього оздоблення) [11]. Вже більше десяти років компанія публікує щорічні звіти з корпоративної соціальної відповідальності на офіційному сайті, що значно підвищує світовий імідж компанії.

Evergreen Marine Corporation - це тайванська контейнерна компанія з виготовлення суден та перевезення вантажів, штаб-квартира якої розташована в Тайвані. Компанія являється частиною холдингу, який займається суднобудуванням та транспортуванням товарів водними шляхами. Оскільки компанія переважно зорієнтована на європейських партнерів, вона провадить активну корпоративну соціальну політику та щорічно звітує про неї на своєму офіційному сайті. Компанія дотримується міжнародних стандартів із «зеленої промисловості», фінансує програми з підтримки навколишнього середовища (акцент на програмах з боротьби із забрудненням океанів та морів), розроблює постійні програми підвищення кваліфікації та страхування своїх працівників. Компанія розробила власний «Кодекс поведінки постачальників» за яким йде чіткий відбір партнерів для подальшої співпраці, які так само дотримуються міжнародних стандартів та провадять політику корпоративної соціальної відповідальності [12].

АТ «Балтійський завод» - суднобудівне підприємство, яке розташоване у м. Санкт-Петербург (Росія). Засноване у 1856 році, спеціалізується на суднобудуванні та судноремонті. Починаючи з 2018 року у щорічних звітах діяльності для акціонерів, компанія звітує про реалізацію соціальної відповідальності на підприємстві. Так, на підприємстві реалізується політика зі страхування життя та

здоров'я працівників, розроблюється програма щодо безперервного підвищення кваліфікації працівників. При цьому витрати на зазначені заходи покриваються за рахунок утворення додаткового фонду [13].

Перелічені приклади ведення корпоративної соціальної відповідальності суднобудівними підприємствами носять репрезентативний характер, однак проведена вибірка дала змогу виокремити наступні потенційні напрями діяльності для українських суднобудівних підприємств: впровадження страхування життя та здоров'я працівників; створення комфортних умов для відпочинку у позаробочий час; підтримка працівників, які мають неповнолітніх дітей; ведення діяльності без порушення екологічних стандартів та відповідно орієнтованість на співпрацю з компаніями, які сповідують зазначені ідеали. При цьому важливим є фінансування відповідних заходів за рахунок компанії, через утворення спеціального фонду.

Висновки

Суднобудування, будучи технічно складною галуззю, що залучає велику кількість суміжних галузей, може бути локомотивом розвитку економіки країни. Саме із цієї причини необхідно підвищити рівень розвитку галузі по ключових позиціях, щоб повернути загублені позиції по виробництву промислових судів.

Одним з аспектів підвищення конкурентоспроможності галузі є корпоративна й соціальна відповідальності. Недарма в штаті найбільших світових компаній неодмінно присутня позиція топ-менеджера, відповідального за сталий розвиток. Стосовно до вітчизняного суднобудування цей тренд повинен отримати розвиток. Підтримка міжнародних стандартів та соціальна орієнтованість підприємства може позитивно впливати під час пошуку іноземних інвесторів. Поступове розроблення відповідної програми вітчизняними суднобудівними підприємствами із залученням закордонного досвіду матиме позитивний вплив на діяльність компанії та сприятиме не тільки появі іноземних інвестицій але й отримання висококваліфікованих кадрів.

Список використаної літератури

1. ISO 26000 – Social responsibility. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.iso.org/iso-26000-social-responsibility.html>.
2. Туманян Ю.Р. Критичні соціальні технології в системі сучасної економічної політики / Ю.Р.Туманян, О.О. Іщенко-Падукова, І.В. Мовчан // Проблеми економіки. – 2018. - №1. – С.115-119.
3. Полякова О.М. Особливості формування і розвитку соціальної відповідальності підприємств в Україні\ О.М. Полякова, П.Ю. //Вісник економіки транспорту і промисловості.- 2010- Вип. 32.- С. 284-289.
4. Жуковська В.М. Соціальна відповідальність як напрям реалізації корпоративної стратегії розвитку / В.М. Жуковська // Фінанси України. – 2009. – С. 14–21.
5. Затеїщикова О.О. Етапи формування стратегії соціальної відповідальності бізнесу / О.О. Затеїщикова // Бізнес Інформ. – 2014. – № 2. – С. 200–205.
6. Корпоративна соціальна відповідальність — це не лише видатки, а й користь. [Електронний ресурс] // Екологія підприємства. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://ecolog-ua.com/articles/korporativna-socialna-vidpovidalnist-ce-ne-lyshe-vydatky-y-koryst>.
7. Укрсудпром [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrsudo.kiev.ua/>
8. CSR benefits and costs in a strategic approach [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://feaa.ucv.ro/annals/v1_2015/8%20-%20ICOnEC_2015_Munteanu_Gligor.pdf.
9. Індекс прозорості сайтів українських компаній – 2017. Укладачі: Зінченко А., Резнік Н., Саприкіна М. – К.: Видавництво «Юстон», 2018. – 28 с.
10. Розвиток КСВ в Україні: 2010–2018. Укладачі: Зінченко А., Саприкіна М. – К.: Видавництво «Юстон», 2017. – 52 с.
11. Corporate Social Responsibility - Meyerwerft [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.meyerwerft.de/en/content/05_press/05_02_publications/publikationen_englisch/meyer_werft_publikation1_en.pdf
12. Corporate Social Responsibility - Evergreen Marine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.evergreen-marine.com/tbi1/jsp/TBI1_CSRIndex.jsp
13. Годовой отчет АО «Балтийский завод» по итогам 2018 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bz.ru/upload/iblock/8b8/8b86d593452ce2be5051b92ed1921544.pdf>

References

1. ISO 26000 – Social responsibility. Retrieved from: <https://www.iso.org/iso-26000-social-responsibility.html>.

2. Tumanyan Yu.R. Critical social technologies in the system of modern economic policies / Yu.R. Tumanyan, O.O. Ishchenko-Padukova, I.V. Movchan .Problems of Economy. - 2018. - No. 1. - pp.115-119.
3. Poliakova O.M. Osoblyvosti formuvannia i rozvytku sotsialnoi vidpovidalnosti pidpriemstv v Ukraini O.M. Poliakova, P.Yu. .Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti.- 2010- Vyp. 32.- S. 284-289.
4. Zhukovska V.M. Sotsialna vidpovidalnist yak napriam realizatsii korporatyvnoi stratehii rozvytku. Finansy Ukrainy. – 2009. – pp. 14–21.
5. Zatieishchykova O.O. Etapy formuvannia stratehii sotsialnoi vidpovidalnosti biznesu Biznes Inform. – 2014. – № 2. – pp. 200– 205.
6. Korporatyvna sotsialna vidpovidalnist — tse ne lyshe vydatky, a y koryst. (2018). Retrieved from: <http://ecolog-ua.com/articles/korporatyvna-socialna-vidpovidalnist-ce-ne-lyshe-vydatky-y-koryst>.
7. Ukrsudprom. Retrieved from <http://www.ukrsudo.kiev.ua/>
8. CSR benefits and costs in a strategic approach. (2015). Retrieved from: http://feaa.ucv.ro/annals/v1_2015/8%20-%20ICOnEC_2015_Munteanu_Gligor.pdf.
9. Indeks prozorosti saitiv ukrainskykh kompanii – 2017. Ukladachi: Zinchenko A., Reznik N., Saprykina M. – K.: Vydavnytstvo «Yuston», 2018. – 28 p.
10. Rozvytok KSV v Ukraini: 2010–2018. Ukladachi: Zinchenko A., Saprykina M. – K.: Vydavnytstvo «Yuston», 2017. – 52 p.
11. Corporate Social Responsibility – Meyerwerft. Retrieved from:https://www.meyerwerft.de/en/content/05_press/05_02_publications/publikationen_englisch/meyer_werft_publikation1_en.pdf.
12. Corporate Social Responsibility - Evergreen Marine. Retrieved from: https://www.evergreen-marine.com/tbi1/jsp/TBI1_CSRIndex.jsp.
13. Hodovoi otchet AO «Baltyiskyi zavod» po ytoham 2018 hoda. Retrieved from: <https://www.bz.ru/upload/iblock/8b8/8b86d593452ce2be5051b92ed1921544.pdf>.